

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ

ประเทศไทยเรามีประวัติยาวนาน ประกอบด้วยผู้คนจากหลากหลายเผ่าพันธุ์หลายภาษา ผสมกันและรวมกันอยู่ มีประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตัวเองอยู่มากมาย

ชนเผ่ากวยเป็นอีกเผ่าพันธุ์หนึ่งที่อพยพมาจากเมืองฮัดปีแอสแนเป (ใกล้นครจำปาศักดิ์ในปัจจุบัน) เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ในปัจจุบัน

ชาวกวยที่มีบทบาทสำคัญมากคือกลุ่มชนกวยที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ เพราะเมื่อราวประมาณ พ.ศ. 2304 ตอนสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาแผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยามรินทร์หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยาปรากฏว่าช้างเผือกแตกโรงหนีไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) มีพวกออกติดตามช้างเผือกประมาณ 30 คน โดยมีสองพี่น้องเป็นหัวหน้า (สองพี่น้องมีผู้สันนิษฐานว่า คือ พระเจ้าจักรีกับพระยาสุรสีห์) โดยสืบหาที่เมืองพิมาย ชาวเมืองพิมายได้แนะนำให้ไปสืบถามพวกกวยในเขตจังหวัดสุรินทร์และได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าชาวกวยเป็นอย่างดีด้วยการช่วยออกติดตามช้างเผือกจนพบ จึงได้พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นความชอบทำราชการขึ้นต่อเมืองพิมายและได้อยู่ในการปกครองของเมืองพิมายตั้งแต่นั้นมา (สมมาตร ผลเกิด. 2538 : 33)

ประวัติความเป็นมา

บ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 8 และ 15 ตำบลจันทุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประชาชนเป็นชาวไทยกวย (ส่วย) ดั้งเดิม ที่อพยพมาจากบ้านเลียง อำเภอลำทะเมนชัย และบ้านระโนนกรอย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 เพราะไม่มีพื้นที่ทำกินโดยชาวบ้าน 10 ครอบครัว ประมาณ 70 คน ออกเดินทางมาด้วยกันเพื่อหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะได้มาพบพื้นที่ข้างหนองน้ำบุฤณี ซึ่งมีสภาพธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์อุดมไปด้วยป่าไม้นานาชนิด จึงทำการหักล้างถางจับจองเป็นที่อยู่อาศัย และตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2494 โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “โลกมะม่วงหวาน” เนื่องจากต้นมะม่วงใหญ่ มีรสชาติหวานมาก

ในช่วงแรก ชุมชนชาวไทย-กูย อยู่ภายใต้การปกครองของบ้านแพงพวย จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2510 จึงได้แบ่งแยกการปกครองออกมาเป็นบ้านม่วงหวาน ต่อมาปี พ.ศ. 2533 บ้านม่วงหวานได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้านคือ บ้านม่วงหวาน หมู่ที่ 8 และ บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 15 แต่ด้วยความผูกพันระหว่างชาวไทย-กูยที่อยู่ร่วมกัน จึงมีการทำกิจกรรม ร่วมกันมาโดยตลอด ดังนั้นจึงใช้ชื่อว่าบ้านม่วงหวาน – โคกเจริญ นับแต่นั้นเป็นต้นมา

ชาวไทย-กูย บ้านม่วงหวาน – โคกเจริญ มีความเป็นเครือญาติกัน มีการรักษาเอกลักษณ์ของ ท้องถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น มีลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นคุ้ม จำนวน 4 คุ้ม คือ คุ้มสันติประชา คุ้มสันติสุข คุ้มสันติไมตรี และคุ้มสันติภาพ มีการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เช่น พิธีกรรมแซนยะจู้ จำนวน 2 ครั้งคือ ในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และ ในวัน ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 พิธีแซน โถนดา งานรวมญาติตระกูล และพิธีแต่งงานเป็นต้น ชาวชุมชนพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต ทำนา เก็บของป่า วิถีชีวิตชาวบ้านทุกครอบครัวทำการเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่วนใหญ่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง บางครอบครัวที่ไม่มีก็จะใช้วิธีเช่าที่นา โดยผลผลิตข้าวที่ได้ นำมาเก็บไว้พอบริโภคในครอบครัวก่อนเหลือจึงขาย แต่ชาวบ้านจึงสร้างขุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเป็น สิ่งสำคัญมากที่สุด (วิทยาลัยการจัดการสังคม. 2550 : 34)

ลักษณะภูมิประเทศ

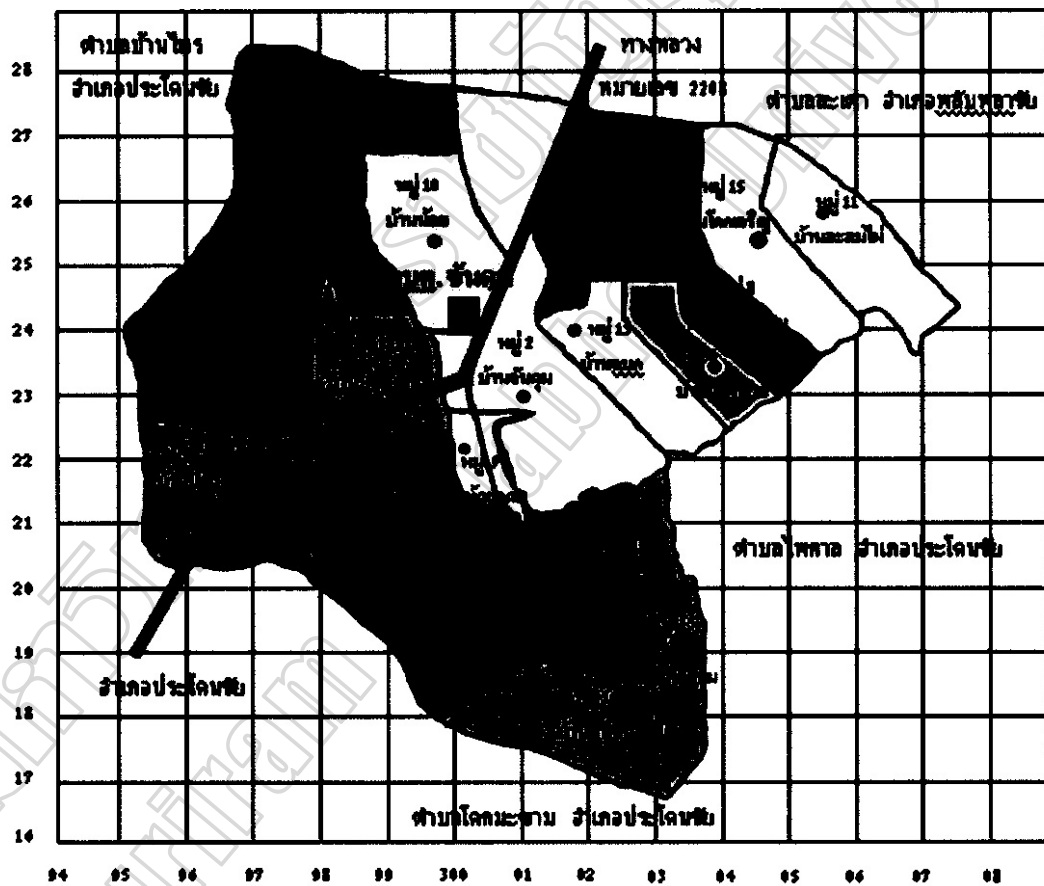
ลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศ ชุมชนบ้านม่วงหวาน – โคกเจริญพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม (การทำนา) สลับกับที่ราบสูงปานกลาง เหมาะแก่การ เลี้ยงสัตว์ เช่น กระบือ โค ในบริเวณหมู่บ้านมีป่าชุมชนที่เป็นแหล่งหาอาหารหลายชนิด เช่น เห็ด แมลงต่าง ๆ และพืชสมุนไพร จากการสำรวจพื้นที่ทั้งหมดของบ้านม่วงหวาน และ บ้านโคกเจริญ ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ในปี 2550 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,215 ไร่ แบ่งเป็นที่การเกษตร 1,342 ไร่ (ภาณณวิษณุ พันพละ. สัมภาษณ์ : 2550) มีสวนป่าเบญจพรรณ ห่างจากตัวสถานีอนามัยบ้านโคกเจริญ 500 เมตร และมีนกอาศัยอยู่หลายชนิด ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีหนองน้ำ เรียกว่าหนองน้ำบุญ มีพื้นที่ประมาณ 25 ไร่ มีวัชพืชผักจอกแห่น และปลานานาชนิด สภาพแวดล้อมโดยรอบเต็มไปด้วยป่านานาชนิดเช่นกัน ตอนใต้หมู่บ้าน มีลำห้วยตะแบกไหลผ่าน และมีน้ำขังตลอดปี

อาณาเขต

ชุมชนบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญมีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	จรดกับบ้าน โศกโพธิ์	ตำบลสะเตา	อำเภอปลับพลายชัย
ทิศใต้	จรดกับบ้านสังเคิล	ตำบลไพศาล	อำเภอประโคนชัย
ทิศตะวันออก	จรดกับบ้านละลมไผ่	ตำบลไพศาล	อำเภอประโคนชัย
ทิศตะวันตก	จรดบ้านจันดุม	ตำบลจันดุม	อำเภอปลับพลายชัย

แผนที่อำเภอปลับพลายชัย

ภาพประกอบ 1 แผนที่อำเภอปลับพลายชัย

ที่มา : www.buriram.police.go.th/papplachai/page

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ มีลักษณะเหมือนกับภูมิอากาศโดยทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสามารถกล่าวถึงสภาพภูมิอากาศในฤดูกาลต่างๆ ได้ดังนี้

ฤดูฝน มีระยะเวลาประมาณ 5-6 เดือน โดยเริ่มจากเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงที่ลมตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่าน ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมามีฝนตกไม่ถูกต้องตามฤดูกาลหลายหมู่บ้านได้รับความเสียหายจากภาวะฝนทิ้งช่วง แต่เป็นความโชคดีของหมู่บ้านม่วงหวาน – โคกเจริญ ที่มีลำห้วยตะแบกไหลผ่านมีน้ำขังตลอดปี ในช่วงที่ฝนทิ้งช่วงชาวบ้านสามารถท่อน้ำจากลำห้วยสู่ทุ่งนาจึงได้รับผลกระทบน้อยทำให้ผลผลิตข้าว และผลผลิตด้านการเกษตร ได้ผลดีมาโดยตลอด

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน หอบเอาความแห้งแล้ง หนาวเย็นจากประเทศจีน แต่ชาวบ้านแห่งนี้มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างดีซึ่งสามารถซื้อหาเครื่องนุ่งห่มกันหนาวได้ชาวบ้านจึงได้รับผลกระทบน้อยมากอันเนื่องมาจากความหนาวเย็น และในช่วงฤดูหนาวเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงปลูกผักซึ่งอาศัยน้ำจากหนองน้ำบุญญาติและลำห้วยตะแบกที่ไหลผ่าน ผลผลิตที่ได้ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะนำไปฝากขายที่ศูนย์สาธิตการตลาดของหมู่บ้าน อีกส่วนหนึ่งจะนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาดอำเภอประโคนชัย และตลาดอำเภอพลับพลาชัย ซึ่งเป็นรายได้เสริมพิเศษในช่วงหน้าหนาวด้วย

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณเดือนมีนาคม ถึงต้นเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนจัดและแห้งแล้ง แต่ชาวบ้านม่วงหวานโคกเจริญมีแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูก และเพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค

แผนที่แสดงเขตติดต่อจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงเขตติดต่อจังหวัดบุรีรัมย์

ที่มา : www.TourThai.com

การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อกับสังคมภายนอกของชาวบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ การเดินทางจากหมู่บ้านไปยังตัวเมืองบุรีรัมย์ หรือตัวอำเภอประโคนชัย ซึ่งในอดีตบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอประโคนชัย ชาวบ้านจะเดินทางด้วยเท้าเป็นส่วนใหญ่ คนที่มีฐานะดีก็จะใช้รถจักรยานเป็นพาหนะ แต่ในปัจจุบันการคมนาคมติดต่อกับสังคมภายนอกสะดวกขึ้น มีรถยนต์โดยสารประจำทางวิ่งรับส่งตลอดเวลา ชาวบ้านที่มีฐานะดีก็จะใช้รถยนต์ส่วนบุคคลเป็นพาหนะ ส่วนชาวบ้านที่มีฐานะปานกลางซึ่งมีจำนวนมากก็จะใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ เนื่องจากสะดวกในการเดินทางไม่ต้องเสียเวลาในการรอรถโดยสาร ซึ่งต้องรอให้มีผู้โดยสารเต็มคันรถจึงจะออกวิ่งไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน

แม้ในปัจจุบันนี้บ้านม่วงหวาน – โลกเจริญอยู่ในเขตความปกครองของอำเภอพลับพลายชัย ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ ประมาณ 6 กิโลเมตรเท่านั้นแต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงคุ้นเคยที่จะเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพที่ตัวอำเภอประโคนชัย ซึ่งมีรถโดยสารเข้า-ออกหมู่บ้านไปอำเภอประโคนชัย วันละ 3-4 เที่ยว

ประชากร

จากการสำรวจสถิติ ของสำนักงานสถิติอำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2550 มีจำนวนประชากรดังปรากฏในตาราง

ตาราง 1 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ

หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	ประชากร		รวม
		ชาย	หญิง	
บ้านม่วงหวาน หมู่ที่ 8	100	178	161	399
บ้านโลกเจริญ หมู่ที่ 15	85	177	179	356
รวม	185	355	340	695

ที่มา : สำนักงานสถิติอำเภอพลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์

การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพ ชาวบ้านทุกครัวเรือนทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากชาวไทย – กูย ไม่นัดในเรื่องการค้าขาย ชาวบ้านร้อยละ 90 มีที่นาเป็นของตัวเอง ครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่มีที่นาเป็นของตนเองก็ใช้วิธีการเช่าที่นา โดยผลผลิตข้าวที่ได้จะเก็บไว้ให้เพียงพอสำหรับบริโภคในครอบครัวก่อน เมื่อเหลือจากการบริโภคแล้วจึงแบ่งขาย ดังนั้นแต่ละครอบครัวจึงต้องมียุ้งฉางสำหรับเก็บข้าวเป็นของตนเอง

ในการทำนานั้นเมื่ออดีตที่ผ่านมาชาวบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญจะใช้วิธีปักดำ แต่ในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านทั้งหมดหันมาทำนาหว่าน จากการสัมภาษณ์นางอักษร ทองนำ อายุ 44 ปี บอกว่า “ทำนาค่า มันเสียเวลา ทุกวันนี้ฝนฟ้ามันเปลี่ยนไปจะรอให้มีน้ำแล้วดำก็ไม่ไหว ไม่ทันกิน ข้าวที่ได้ก็ไม่ไ้ผล ทำนาหว่านเสร็จเร็ว ผลผลิตที่ได้ก็ไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก”

นายสง่า สายบุตร อายุ 46 ปี บอกว่า “ทำนาหว่านมันเสร็จเร็ว เวลาที่เหลือชาวบ้านก็จะได้ไปปลูกพืชผักขาย มีรายได้เสริม ผู้หญิงก็จะได้ทอผ้า และเข้ากลุ่มอาชีพต่างๆ ที่ชุมชนจัดให้ ผลผลิตที่ได้มันไม่แตกต่างกันหรอกผมเคยลองดูแล้ว”

ภาพประกอบ 3 พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกข้าวนาหว่าน

หลังการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วชาวบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ จะไม่ยอมอยู่นิ่งเฉย แต่จะปลูกพืชผักชนิดอื่นในที่นา เช่น มันเทศ แตงโม ถั่วลิสง งาม เป็นต้น ส่วนที่ดินว่างข้างบ้านหรือข้างแปลงนา ก็จะใช้เพาะปลูกพืชผักชนิดต่างๆ เช่น มะเขือเปราะ มะเขือเทศ ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง ผักกาด กระน้ำ แตงกวา และหากครอบครัวใดมีความขยันมาก ต้องการพื้นที่เพาะปลูกผักเพิ่มเติม ก็สามารถใช้ที่ดินสาธารณะข้างสระเก็บน้ำของชุมชนได้อีก ซึ่งผลผลิตที่ได้เป็นทั้งอาหารของครอบครัวและเป็นแหล่งสร้างรายได้ช่องทางหนึ่ง

ภาพประกอบ 4 การปลูกผักริมหนองน้ำบุญญีของชาวบ้านม่วงหวาน-โลกเจริญ

นอกจากการเพาะปลูกแล้วแต่ละบ้านก็ยังมี การเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ ปลา ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงเป็นอาหาร จะมีก็แต่ควายที่ชุมชนพร้อมใจกันเลี้ยงตามโครงการอนุรักษ์ควายไทยที่มีวัตถุประสงค์หลักการเพื่อการรักษาพันธุ์ควายไทยไว้ โดยมีผลพลอยได้เป็นปุ๋ยจากมูลควายสำหรับใช้ในการเพาะปลูก และเมื่อขายควายก็จะมีรายได้ก้อนใหญ่ให้กับครอบครัว ขณะเดียวกันบางครอบครัวก็มีการเลี้ยงไหมเพื่อทอผ้าเป็นอาชีพเสริมอีกด้วย

ภาพประกอบ 5 ชาวบ้านแทบทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้าไว้ใช้เอง

ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ โดยทั่วไปจึงค่อนข้างสงบเรียบง่าย และมีความสุข ทั้งนี้เป็นเพราะความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และความขยันขันแข็งอันเป็นคุณลักษณะของชาวไทย – กูย ที่ถ่ายทอดกันมาจากคนรุ่นปู่ย่าตายาย

ภาษา

โดยทั่วไปแล้วชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ ประมาณร้อยละ 97 จะพูดภาษากูย นอกเหนือจากนั้นประมาณร้อยละ 3 จะเป็นคนกูยที่ไปแต่งงานกับคน ไทย – ลาว ไทย – เขมร หรือ ไทย – กลาง ก็จะพูดภาษาตามคู่สมรส ชาวไทย – กูย ส่วนใหญ่จะใช้ภาษากูยสำหรับการติดต่อสื่อสารในกลุ่มชาวไทย – กูยด้วยกัน ถ้ามีความจำเป็นในการติดต่อราชการชาวไทย – กูย ก็จะใช้ภาษากลาง ซึ่งในยุคแรก ๆ ชาวไทย – กูยไม่ค่อยไปติดต่องานราชการ ต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจเจริญขึ้น รัฐบาลมีโครงการพัฒนาพื้นฐานในการครองชีพ การสาธารณสุข และการศึกษารอบคลุมพื้นที่ ปัญหาที่ไม่กล้าไปติดต่องานราชการต่าง ๆ ก็ค่อยลดลงเป็นลำดับ จนในปัจจุบันนี้ปัญหาเหล่านั้นได้หมดไปเพราะเยาวชนชาวไทย – กูย ได้มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น

สำหรับการติดต่อกับชุมชนข้างเคียง ชาวไทย-กวย จะใช้ภาษาของชุมชน ที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วยได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์พิเศษของชาวไทย-กวย อีกอย่างหนึ่ง เพราะ ชาวไทย-กวย จะเรียนรู้ภาษาได้หลายภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาไทย-ลาว ไทย-เขมร และไทย-กลาง ชาวไทย-กวย สามารถพูดภาษาเหล่านี้ได้ไม่ผิดเพี้ยน จนมีผู้กล่าวว่าชาวไทย-กวย สามารถพูดภาษาเหล่านี้ได้ดีกว่าเจ้าของภาษาเสียอีก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่องมาจากชาวไทย-กวย มักถูกกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น กลุ่มไทย-ลาว กลุ่มไทย-เขมร และกลุ่มที่ใช้ภาษาไทย-กลาง มองว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ต่ำหลัง ขาดความเจริญ จึงไม่ต้องการจะคบหาสมาคมด้วย ส่งผลให้ชาวไทย-กวย ขาดความมั่นใจ ไม่มีความภาคภูมิใจในในชาติพันธุ์ ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง โดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น เมื่อออกไปศึกษาเล่าเรียน หรือไปทำงานยังต่างถิ่น จะไม่กล้าแสดงตัวว่าเป็นคนกวย เพราะกลัวถูกล้อเลียน ดูถูกเหยียดหยาม

ดังนั้นชาวไทย-กวย จึงต้องเรียนรู้ภาษาพูดของชุมชนรอบข้าง และภาษาไทย-กลาง ให้คล่อง จนสามารถพูดสำเนียงเหมือนเจ้าของภาษาแบบไม่ผิดเพี้ยนเลยทีเดียว ปัจจุบันชาวไทย-กวย รุ่นใหม่สามารถพูดภาษาในการสื่อสารกับสังคมทั่วไป อย่างน้อย 4 ภาษาคือ ภาษาไทย-ลาว ภาษาไทย-เขมร ภาษาไทย-กลาง และภาษากวย เพื่ออำพรางความเป็นชาติพันธุ์กวย จะได้ไม่ต้องถูกคนดูแคลน แต่ความคิดนี้แทบจะไม่เหลืออยู่ในกลุ่มชาวไทย-กวย บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญแล้ว เนื่องจากชุมชนแห่งนี้ได้รับการพัฒนา จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนอื่น ๆ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ การปกครอง วัฒนธรรม และประเพณี ได้รับการประกาศจากกระทรวงมหาดไทยให้เป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย ทำให้ชาวไทย-กวย บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญ เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-กวย

สถานศึกษา

โรงเรียน

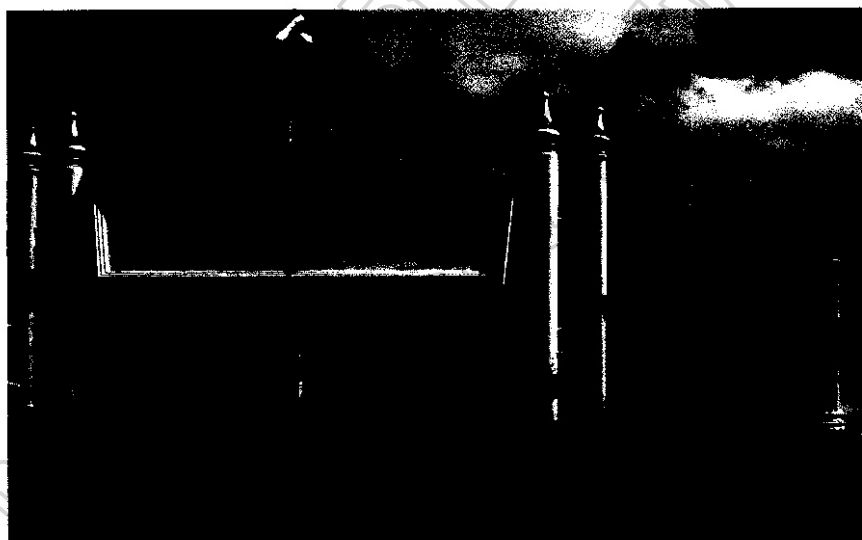
บ้านม่วงหวาน - โลกเจริญมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน ชื่อว่า โรงเรียนวัดโลกเจริญก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2534 โดยเป็นสาขาหนึ่งของโรงเรียนบ้านแพงพวย ดำเนินการก่อตั้งโดยการนำของ พระอธิการชาญชัย จิตปัญโญ อธิบดีเจ้าอาวาสวัดโลกเจริญ และได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในเขตบริการจำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านม่วงหวาน หมู่ที่ 8 บ้านละลมไผ่ หมู่ที่ 11 และ บ้านโลกเจริญ หมู่ที่ 15 ทั้งนี้ เพื่อที่จะให้กุลบุตรกุลธิดาได้มีโอกาสเรียนในชุมชนของตนเอง เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

ในการเปิดสอนครั้งแรก นักเรียนที่มาเรียนที่โรงเรียนวัดโลกเจริญเป็นเด็กนักเรียน บางส่วนที่แยกออกมาจากโรงเรียนบ้านแพงพวย และโรงเรียนบ้านโลกโพธิ์ เปิดทำการสอนตั้งแต่

ซึ่งเป็นครูจากโรงเรียนบ้านแพงพวยจะผลัดเปลี่ยนกันมาสอน และมีครูอาสาสมัครช่วยสอน จำนวน 2 คน โดยคิดค่าตอบแทนเป็นรายเดือน

อาคารเรียนเป็นอาคารชั่วคราวหลังคามุงสังกะสี มีจำนวน 8 ห้องเรียน เนื้อที่บริเวณ โรงเรียนทั้งหมด 9 ไร่ 2 งาน คิดเป็นเงิน 78, 000 บาท โดยชาวบ้านเป็นผู้บริจาคที่ดินให้กับ ทางโรงเรียนทั้งหมดจึงไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการแต่อย่างใด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้อนุมัติให้โรงเรียนวัดโคกเจริญเป็น เอกเทศ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2535 เป็นต้นมา โดยได้แต่งตั้งให้นายมิก ชุมสุข อาจารย์ 2 ระดับ 6 เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่

ภาพประกอบ 6 โรงเรียนวัดโคกเจริญ

ปัจจุบันโรงเรียนวัดโคกเจริญ มีอาคารจำนวน 2 หลัง เป็นอาคาร 2 ชั้น 1 หลัง และ อาคารชั้นเดียวติดพื้น 1 หลัง มีครูทั้งหมด 8 คน รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน ดังนี้

1. นายสมสกุล วงษ์เทพ	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
2. นางจิรพรรณ ปุยะติ	คุณครูประจำชั้นอนุบาล 1 และ อนุบาล 2
3. นายสำอางค์ คำแก้ว	คุณครูประจำชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
4. นายเกษม เหลือถนอม	คุณครูประจำชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
5. นายประสิทธิ์ ศีลาชัย	คุณครูประจำชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ให้การสนับสนุนให้ลูกหลานได้เล่าเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานต่าง ๆ ชุมชนบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ จะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และจะช่วยจนกระทั่งงานเสร็จสิ้น ผมเป็นคนบ้านแพงพวย แต่ผมและภรรยาประสงค์ที่จะมาสอนที่ชุมชนแห่งนี้เพราะชาวบ้านน่ารักและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาแห่งนี้เป็นอย่างดี ”

ภาพประกอบ 7 สถานีอนามัยบ้านโลกเจริญ

สถานีอนามัยบ้านโลกเจริญ

สถานีอนามัยบ้านโลกเจริญก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2536 โดยมีพื้นที่หมู่บ้านรับผิดชอบจำนวน 6 หมู่บ้าน พื้นที่ก่อสร้างได้รับบริจาคจากหลวงพ่ชาญชัย เจ้าอาวาสวัดโลกเจริญ ร่วมกับประชาชนบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ และบ้านละลมไผ่มีเนื้อที่ 2 ไร่ 1 งาน 59 ตารางวา ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 11 ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ทางทิศใต้ของอำเภอพลับพลาชัย ห่างจากที่ว่าการอำเภอพลับพลาชัย 12 กิโลเมตร และมีระยะทางห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ 57 กิโลเมตร โดยเริ่มเปิดให้บริการครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2537 ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นพนักงานราชการของรัฐปฏิบัติงานประจำสถานีอนามัยจำนวน 2 คน และเป็นลูกจ้างอีกจำนวน 2 คน คือ

1. นางวนิดา ทองใส ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 5
หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านโคกเจริญ
2. นายทรงศักดิ์ สายราม ตำแหน่ง เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 4
3. นางไสว สายบุตร ตำแหน่ง พนักงานผู้ช่วยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย (ลูกจ้าง)
4. นางสาวพิน บุญมาก ตำแหน่ง พนักงานทำความสะอาด (ลูกจ้าง)

สถานีอนามัยบ้านโคกเจริญ มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ จำนวน 6 หมู่บ้าน มีจำนวน
หลังคาเรือน 537 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 2,688 คน ดังนี้

1. บ้านแพงพวย หมู่ที่ 4 จำนวนหลังคาเรือน 125 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 640 คน
2. บ้านม่วงหวาน หมู่ที่ 8 จำนวนหลังคาเรือน 76 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 352 คน
3. บ้านละทมไผ่ หมู่ที่ 11 จำนวนหลังคาเรือน 89 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 457 คน
4. บ้านจบก หมู่ที่ 13 จำนวนหลังคาเรือน 96 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 458 คน
5. บ้านโคกเจริญ หมู่ที่ 15 จำนวนหลังคาเรือน 78 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 373 คน
6. บ้านจบก หมู่ที่ 17 จำนวนหลังคาเรือน 73 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 408 คน

จากการสัมภาษณ์นางวนิดา ทองใส อายุ 35 ปี เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 5
หัวหน้าสถานีอนามัยบ้านโคกเจริญถึงสุขภาพอนามัยของคนในชุมชน ทำให้ทราบว่าสถานีอนามัย
โคกเจริญจะให้บริการด้านการรักษาโรคต่าง ๆ ที่ไม่รุนแรง ตลอดจนการให้บริการฉีดวัคซีน
ป้องกันโรคต่าง ๆ ด้วย หากมีโรคร้ายแรงเกินความสามารถที่จะให้บริการ ก็จะส่งตัวไปยัง
โรงพยาบาลประจำอำเภอพลับพลาชัย หรือโรงพยาบาลประจำจังหวัด

การสาธารณสุขภายในหมู่บ้านมีแพทย์ประจำตำบลเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ และยังมี
อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ช่วยในการรักษาพยาบาลเบื้องต้นและรับหน้าที่นำผู้ป่วย
ผู้ประสบอุบัติเหตุ ไปอนามัยประจำตำบลด้วย

นอกจากการให้บริการและการรับบริการสาธารณสุขจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว
ประชาชนในหมู่บ้านยังใช้วิธีการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยตามประเพณีโบราณหรือการ
รักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน โดยอาศัยยากลางบ้าน หรือยาสมุนไพร การเสกเป่า และวิธีการ
ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ ควบคู่กับการรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบัน จะก่อนหรือหลัง
ขึ้นอยู่กับอาการป่วยของผู้ป่วยและความพร้อม โดยส่วนใหญ่แล้วแม้จะได้รับการรักษา
จากแพทย์แผนปัจจุบันแล้วก็ยังกลับมาประกอบพิธีกรรมที่บ้านอีกด้วย ทั้งนี้เพราะได้บนบาน
ไว้กับยะจู้ ผิบรรพบุรุษ พระภูมิเจ้าที่ ให้รับทราบและช่วยปกป้องรักษาเพื่อความสบายใจ

บุคคลากรด้านสาธารณสุข

สถานีนอนามัย 1 แห่ง มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2 คน โดยมีสัดส่วนรับผิดชอบประชากร 1 : 1,344

อสม. จำนวน 47 คน รับผิดชอบหลังคาเรือนโดยเฉลี่ย 1 : 11

พนักงานผู้ช่วยเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัย จำนวน 1 คน

แพทย์ประจำตำบล จำนวน 1 คน

หมอฟันบ้าน จำนวน 2 คน

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 5 แห่ง

กลุ่มนวดแผนไทย จำนวน 10 คน

ไฟฟ้า

สิ่งสาธารณูปโภคที่ให้บริการแก่ชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โลกเจริญอีกอย่างหนึ่งคือ ไฟฟ้า ชาวบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ มีไฟฟ้าใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ทำให้ชาวบ้านมีสิ่งอำนวยความสะดวกใช้ภายในบ้านในครัวเรือน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และตู้เย็น ตามควรแก่สภาพ

การประปา

เป็นสิ่งสาธารณูปโภคอีกอย่างหนึ่งที่มีให้บริการแก่ชาวบ้านม่วงหวาน – โลกเจริญ เป็นประปาบาดาลที่สูบน้ำบาดาลไปพักไว้ในถังน้ำสูง แล้วปล่อยไปยังครัวเรือนต่างๆ ของราษฎร ใช้กันอย่างทั่วถึง

ภาพประกอบ 8 งบประมาณคาลประจำหมู่บ้าน

ถนน

ถนนซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกันภายในชุมชนส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีต จะมีถนนซึ่งเป็นเส้นทางเล็ก ๆ เช่นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านกับทุ่งนาเท่านั้นที่ยังคงเป็นถนนลูกรังและถนนดิน ส่วนเส้นทางคมนาคมติดต่อกับชุมชนภายนอกก็สะดวกสบายเพราะเป็นถนนลาดยางตลอดเส้นทาง

สภาพสังคมปัจจุบันของชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ

จากอดีตถึงปัจจุบันชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตการเป็นอยู่แบบเรียบง่ายนิยมเนื้อเheimตัวและรักสงบ ชยันในการทำมาหากิน เอกลักษณะเฉพาะคือการชอบช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมักจะทำอะไรตามกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน โอบอ้อมอารีซึ่งกันและกัน

ในปี 2529 กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ โดยกระทรวงมหาดไทยเป็นกระทรวงหลักในการพัฒนาเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบ คือพัฒนาชุมชนมีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มพัฒนาสตรี เยาวชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กระทรวงเกษตร เน้นการผลิตภาคการเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ เน้นการให้การศึกษาชุมชน กระทรวงสาธารณสุขเน้นด้านสุขภาพชุมชน หน่วยงานทางราชการ และหน่วยงานอื่นๆ ได้ให้โอกาสชุมชน

บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญในการพัฒนาตนเอง และได้ให้ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งทำให้ชาวบ้านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการริเริ่มโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางราชการในการพัฒนาชุมชนอย่างดี ชาวไทย – กูยบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ จึงเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น และทำให้เข้าใจสภาพที่แท้จริงของตนเอง ทำให้รู้แนวทางในการพัฒนาตนเอง และมีความตื่นตัวกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองและชุมชน มีการริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

1. **กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต** ได้ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 29 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2529 เมื่อแรกตั้งมีสมาชิก 77 คน สมาชิกฝากเงินสัจจะสะสมประจำเดือน 850 บาท ต่อเดือน และได้เปิดรับสมาชิกใหม่ทุกเดือนประการสำคัญได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความเข้าใจแก่สมาชิกและชาวบ้านอย่างทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย การประชุมชี้แจง ขณะเดียวกันทีมงาน คณะกรรมการและสมาชิกได้ไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนากิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือหลักการที่ชุมชนนำไปใช้ในการพัฒนาเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนนั่นก็คือการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมให้มาก กิจกรรมของกลุ่มจะเริ่มจากให้สมาชิกฝากเงินสัจจะสะสมประจำเดือน โดยกลุ่มจะเน้นในการออมทุกวันอาทิตย์ ตั้งแต่ 0.06 – 10.00 นาฬิกา คณะกรรมการแต่ละฝ่ายต้องมารวมพร้อมกัน เช่น กรรมการฝ่ายอำนวยการ กรรมการฝ่ายกู้เงิน กรรมการตรวจสอบ กรรมการฝ่ายส่งเสริม ในวันออมดังกล่าวสมาชิกที่กู้เงินจะต้องส่งดอกเบี้ยทุกเดือน หรือสมาชิกคนใดมีความประสงค์ที่จะกู้ก็ให้ยื่นคำขอซึ่งปล่อยเงินกู้แก่สมาชิก ในวันออมทรัพย์เช่นกัน เงินกู้ของกลุ่มในแต่ละเดือนถ้าเหลือจากที่สมาชิกขอกู้จึงจะนำเงินไปฝากธนาคารสำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปัจจุบันร้อยละ 14 บาทต่อปี

2. **ศูนย์สาธิตการตลาด** มีคณะกรรมการ ประกอบด้วย ผู้จัดการ กรรมการฝ่ายจัดซื้อสินค้า และพนักงานขายวันละ 2 คน โดยในแต่ละวันพนักงานขายจะสับเปลี่ยนกันไป ส่วนในวันเสาร์ – อาทิตย์ จะให้เด็กนักเรียนระดับชั้นมัธยมเป็นพนักงานขายของ การขายสินค้าทุกชนิดทางศูนย์จะขายสินค้าด้วยเงินสดเท่านั้น

3. **กิจกรรมธนาคารข้าว** ชุมชนจัดให้มีธนาคารข้าวเพื่อให้สมาชิกที่เดือดร้อนกู้ข้าว โดยจะติดดอกเบี้ยเป็นข้าวเปลือกในอัตรา 4 ต่อ 1 ปัจจุบันมีข้าวจำนวนประมาณ 35 ตัน ซึ่งเพียงพอความต้องการของสมาชิก

4. **กิจกรรมการนวดข้าว** ได้ดำเนินการจัดซื้อรถนวดข้าว เพื่อให้บริการแก่สมาชิกทุกคนรอบครัวสามารถมาใช้บริการนวดข้าวโดยเสียค่าบริการในการนวดข้าวเป็นข้าวเปลือกที่นวดได้ในอัตรา 36 ถึง ต่อ 1 ถึง

5. กิจกรรมโรงสีข้าว สถาบันพัฒนาชนบทมูลนิธิหมู่บ้าน ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ได้จัดสรรงบประมาณจำนวน 2 ล้านบาท ให้สร้างโรงสีข้าวขนาด 24 เกวียนให้กับชุมชน บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ ชุมชน โดยสมาชิกหรือคนในชุมชนจะต้องขายข้าวเปลือกให้กับโรงสี ในหมู่บ้านเพื่อสีข้าวเปลือกและขายข้าวสาร นำผลกำไรที่ได้มาเป็นผลให้กับสมาชิก

6. กิจกรรมการทำน้ำปลา น้ำปลาเป็นอาหารประจำครอบครัวคนไทยมาช้านานแล้ว ชาวบ้านจะใช้น้ำปลาในการปรุงรสอาหารเป็นประจำ ดังนั้นชุมชนบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ จึงได้รวมกลุ่มทำน้ำปลาเพื่อขายให้กับสมาชิกและเครือข่ายทั่วไป

นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ชุมชนบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ แล้วยังมีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยได้จัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ศูนย์แห่งนี้เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากประสบการณ์ตรง มีกรณีตัวอย่าง และนำความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ที่บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ มีวิทยากรชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ หลักสูตรที่จัดอบรมให้กับชาวบ้าน ดังนี้

1. การเรียนการทำบัญชีแบบชาวบ้าน
2. การทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ แชมพูสระผม สบู่เหลว
3. การแปรรูปทำขนม – เครื่องดื่ม
4. การแปรรูปน้ำปลา
5. การทำน้ำหมักหัวเชื้อ การทำปุ๋ยชีวภาพ
6. การแพทย์แผนไทยและสมุนไพร
7. การบริหารจัดการกองทุนชุมชน ร้านค้าชุมชน ธนาคารข้าว
8. การเกษตรปลอดสารพิษ
9. การอนุรักษ์ควายไทย
10. การฝึกหัดพิมพ์ดีด และคอมพิวเตอร์

หลักสูตรทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่สนใจได้ร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ วัด โศกเจริญ โรงเรียนวัด โศกเจริญ สถานีอนามัย โศกเจริญ โรงเรียนพลับพลาชัยพิทยาคม สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานชุมชนศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน อบต.ตำบลจันดุม สถานีตำรวจ อำเภอพลับพลาชัย ปศุสัตว์อำเภอพลับพลาชัย วิทยาลัยเกษตรกรรมเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่าชุมชนบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนได้จัดตั้งขึ้นและสามารถดำเนินกิจกรรมมาจนถึงปัจจุบัน การที่ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ทำให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ในกิจกรรมทุกอย่างร่วมกัน มีความผูกพันกับชุมชน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ทำชุมชนให้เข้มแข็งได้

ขนบธรรมเนียมประเพณี

ชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ มีประเพณีที่สำคัญ มีส่วนคล้ายกันกับประเพณีของชาวไทยอีสานทั่ว ๆ ไป หรือที่เรียกกันว่า “ฮีตสิบสอง” สรุปได้ดังนี้

เดือนอ้าย ในเดือนนี้มีงานบุญผ้าป่า เป็นการทำบุญนำเงินถวายวัดเพื่อใช้ในสาธารณกุศลของหมู่บ้าน บุญผ้าป่านี้ทำไปจนถึงเดือนแปด และบุญเทศน์มหาชาติบูชาพระเวสสันดร ซึ่งเป็นแบบอย่างในการให้ทาน ในเดือนนี้เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิต เกี่ยวข้าว นวดข้าว

เดือนยี่ ในเดือนนี้อ้าวข้าวขึ้นยุ้งฉางและทำบุญสู่ขวัญข้าว

เดือนสาม เดือนนี้ชาวไทย – กูย ห้ามแต่งงาน เพราะผิดผี ถ้ามองอีกนัยหนึ่งของการห้ามแต่งงานในเดือนนี้เพราะมีประเพณีชุมชนมากแล้ว เช่น ประเพณีวันสารท ประเพณีการแซนชะงู๊ เป็นต้น

เดือนสี่ เป็นเทศกาลแห่งการแต่งงาน นัยสำคัญของการเลือกแต่งงานในเดือนนี้เพราะชาวไทย – กูย บอกว่าเพื่อให้มีคนมาช่วยทำมาหากิน ซึ่งหมายถึงลูกเขยที่เข้ามาอยู่ในครอบครัวของฝ่ายหญิง วิธีการผลิตของชาวไทย – กูย คืออาชีพการเกษตร จึงต้องการแรงงานที่เป็นปัจจัยในการผลิต การแต่งงานมีสมาชิกใหม่เข้ามาในครอบครัว เป็นการเพิ่มแรงงานเข้ามาในครอบครัว มาช่วยทำนาในอีกประมาณสองเดือนในฤดูกาลทำนา

เดือนห้า ประเพณีวันสงกรานต์ เป็นบุญปีใหม่ของชาวไทย – กูย มีการแห่ดอกไม้ ขนทรายเข้าวัด วันสงกรานต์ตรงกับขึ้น 1 ค่ำ ถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่และเป็นโอกาสที่ลูกหลานได้ขอขมาพ่อแม่หากมีสิ่งใดที่เคยล่วงเกิน

เดือนหก เริ่มลงนา เป็นเทศกาลบุญบั้งไฟ

เดือนเจ็ด เริ่มทำนาไม่มีงานบุญทุกคนเริ่มเข้าสู่วิธีการผลิต คือการทำไร่ทำนา

เดือนแปด มีการทำบุญวันเข้าพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ พระสงฆ์เริ่มจำพรรษา ก่อนถึงวันเข้าพรรษามีงานบวช บ้านใดมีลูกชายถึงวัยที่เหมาะสมที่จะบวชเรียนก็จะบวชในเทศกาลงานบุญช่วงนี้

เดือนเก้า ไม่มีงานบุญ เพราะชาวไทย – กุญแจว่าการทำบุญในเดือนนี้ จะไม่มีใครได้
ผลบุญ ชาติน้ำอาจต้องเกิดมาอย่างโดดเดี่ยว นัยสำคัญนี้คือในช่วงนี้เป็นช่วงที่ฝนตกหนัก
เป็นฤดูกาลที่ต้องให้ความสำคัญต่อการทำไร่ ทำนา ไม่สะดวกต่อการจัดงานต่าง ๆ

เดือนสิบ เป็นประเพณีวันสารท วันสารทจะมีสองครั้ง เราเรียกว่าวันสารทเล็ก
กับวันสารทใหญ่ โดยจะจัดในวันขึ้น 15 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำ

เดือนสิบเอ็ด ประเพณีวันออกพรรษา มีการทำบุญตักบาตรเทโว

เดือนสิบสอง เป็นประเพณีการทำจุน ประเพณีวันลอยกระทง

นอกจากนี้ชาวบ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ ก็ยังคงสืบสานประเพณีวัฒนธรรมและ
ความเชื่อของชาวไทย – กุญแจอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเพณีเหล่านี้เป็นสายใยเชื่อมโยงคนในชุมชน
ให้มีความรักและความสามัคคีกัน โดยเฉพาะในด้านพิธีกรรมทางศาสนาที่มีการปฏิบัติกันอย่าง
เคร่งครัด เช่น ในวันเข้าพรรษาชาวบ้านจะร่วมกันจัดพิธีนมนต์พระสงฆ์เข้าจำพรรษา และเมื่อ
ออกพรรษาก็จะมีการนำข้าวเม่านำมาทำอาหาร ไปเลี้ยงพระแต่เช้า แล้วจึงทำพิธีออกพรรษา

พิธีกรรมประเพณีการแต่งงาน

จากการสัมภาษณ์นายสุเนียร เงามาม อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 8 ได้เล่า
เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมการแต่งงานของชาวไทย – กุญแจ บ้านม่วงหวาน – โศกเจริญ ว่า เป็นอีก
ประเพณีหนึ่งที่แตกต่างจากหลาย ๆ ชุมชน นั่นคือ เมื่อเจ้าบ่าวกำหนดวันแต่งงานแล้ว สิ่งที่ต้องการ
เตรียมนอกจากอาหารต้อนรับแขกแล้ว ทั้งฝ่ายเจ้าบ่าว ต้องเตรียมสิ่งของไหว้ญาติของแต่ละฝ่าย
เช่น เมื่อเจ้าบ่าวแห่ขันหมากไปแต่งงานที่บ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมไก่และน้ำตาลอ้อย หรือ
อาจจะเป็นอย่างอื่น เช่น พัดลม ปิ่นโต จำนวนเท่ากับจำนวนญาติของฝ่ายเจ้าสาวซึ่งเป็นผู้รับไหว้
และเมื่อฝ่ายเจ้าสาวแห่ไปขึ้นบ้านฝ่ายเจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของเครื่องไหว้ไปไหว้ญาติฝ่าย
เจ้าบ่าว เท่ากับจำนวนญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว แต่สิ่งของส่วนมากจะเป็นผ้าชิ้น ผ้าไหม พุทหมอน
ซึ่งฝ่ายเจ้าสาวต้องลงทุนค่อนข้างมาก ส่วนเครือญาติทั้งสองฝ่ายที่รับไหว้จะผูกแขนเจ้าสาวเจ้าบ่าว
เป็นจำนวนเงินที่มากกว่าราคาส่งของที่ได้รับ แล้วเงินที่ได้จากการผูกแขนทั้งหมดก็จะมอบให้กับ
เจ้าบ่าวเจ้าสาวเพื่อเป็นทุนในการสร้างเนื้อสร้างตัวและสร้างครอบครัวต่อไป

ประเพณีบวชนาค

จากการสัมภาษณ์นายวันชัย แจ่มใส อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 39 หมู่ที่ 8 อุดิด เจ้าอาวาสวัดโคกเจริญ ได้เล่าเกี่ยวกับประเพณีการบวชนาคของชายชาวไทย – กูย ว่า ชายไทย – กูย ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปจะบวชเพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดา โดยชาวไทย – กูย มีความเชื่อว่า หากมีลูกชายแล้วบวชเรียนให้ บิดามารดาจะได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ดังนั้นชาวไทย – กูย ที่มีอายุครบ 20 ปี จึงนิยมบวช ก่อนที่จะมีการบวชเป็นพระจะต้องบวชนาคก่อน ชาวไทย – กูย บ้านม่วงหวาน – โคกเจริญ มีประเพณีสำคัญอย่างหนึ่งของการบวชนาค กล่าวคือ เมื่อผู้อาวุโส โคนผมให้กับชาวไทย – กูย ที่จะบวชแล้ว ก่อนทำขวัญนาคผู้บวชต้องมีรูปเทียนใส่พาน เดินไปไหวลา ผู้หลักผู้ใหญ่ทุกคนที่มาร่วมในหมู่บ้าน ผู้รับไหว้จะให้ศีลให้พร บางคนผูกแขนให้ บางคนให้เงินเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นค่าซื้อสมุดปากกา หนังสือระหว่างอยู่บวชเรียน

ประเพณีเรียกขวัญ

เป็นประเพณีตามความเชื่อของชาวไทย – กูย นั่นคือ เมื่อลูกหลานที่ลาสิกขาจากพระหรือกลับจากราชการทหาร หรือได้รับตำแหน่งข้าราชการ หรือได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่า เหล่านี้จะมีพิธีเรียกขวัญ ความหมายก็คือ การสร้างให้เกิดกำลังใจ (ทุม แจ่มใส. สัมภาษณ์ : 2550)

ประเพณีวันผู้สูงอายุและประเพณีก่อเจดีย์ทราย

ประเพณีวันผู้สูงอายุ และประเพณีก่อเจดีย์ทราย ซึ่งจะจัดในวันสงกรานต์ของทุกปี สถานที่จัดงานคือบริเวณวัดโคกเจริญ ในวันสงกรานต์ชาวบ้านม่วงหวาน – โคกเจริญจะไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางชุมชนจัดขึ้น โดยจะเชิญผู้สูงอายุในหมู่บ้านมาร่วมในงาน จัดพิธีรดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุจะให้ศีลให้พรกับลูกหลาน และมีการจัดอาหารพิเศษไว้เลี้ยงผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังมีการก่อเจดีย์ โดยทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะช่วยกันก่อเจดีย์ ในบริเวณวัด เป็นการร่วมแรงร่วมใจกัน แสดงให้เห็นถึงความรัก สามัคคี ของคนในชุมชน การแสดงออกกับผู้สูงอายุดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจและสุขใจ (สำรวย แจ่มใส. สัมภาษณ์ : 2550)

ประเพณีทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นเป็นสิ่งที่มีคุณค่า ทุกอย่างบ่งบอกถึงการให้ผู้คนได้มีส่วนร่วม การรำลึกถึงบุคคลที่มีบุญคุณแก่ชุมชน การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีสามัคคีกันสืบไป